

Patiënt houdt samenwerken met naaste af

Ondersteuning voor deze naaste blijft mogelijk

De meeste patiënten werken graag samen met hun naaste(n) aan herstel. Voor sommige patiënten zijn er echter redenen waarom ze dit niet willen. Dit kan zijn omdat hun naasten geen begrip tonen voor hun situatie of omdat hun naasten onderdeel of oorzaak zijn van het probleem. Op deze werkkaart wordt geschetst wat je kunt doen om toch de sociale context voor de patiënt te versterken. Let op! Bekijk welke punten je van deze werkkaart wil bespreken per situatie en per casus. Doe dit onderzoekend, ruimdenkend en onbevooroordeeld. Iedere patiënt heeft zijn persoonlijke verhaal en unieke context.

Regie

Als een patiënt de naaste afhoudt, probeer dan op een laagdrempelige manier te laten zien dat het betrekken van naasten helpend kan zijn. Als de regie bij de patiënt zelf ligt over hoe de naaste wordt

betrokken, wordt er vaak meer comfort ervaren bij het toelaten van en samenwerken met naasten. Een afwijzende houding komt vaak voort uit onzekerheid.

Belang

Het niet willen samenwerken met hun netwerk, kent veel redenen. Het kan zijn dat de patiënt geïrriteerd raakt als je hierover in gesprek gaat. Leg uit *waarom* dat toch van belang is. Samenwerken met naasten geeft inzicht in het leven van de patiënt. Het helpt te begrijpen waar iemand vandaan komt. Welke steun iemand nodig of gemist heeft en wie dit eventueel wel kan bieden. Het doel is dat de patiënt weer zelfstandig of met steun uit de omgeving functioneert. Als professional ben je passant: zorg en hulpverlening zijn immers eindig.

Een rustige opbouw van het samenwerken met naasten helpt ook. Door kleine stapjes te zetten, kan de patiënt wennen en heeft hij de ruimte om zelf grenzen aan te geven:

- Wat wil je zeggen in het gesprek?
- Hoe wil je dit zeggen?
- Ben je nu al klaar om het gesprek te voeren?
- Kunnen wij er later naar kijken?

Ga samen op zoek naar dat stuk dat vertrouwd genoeg is om een naaste wel toe te laten. Laat zien dat de patiënt daar eigen keuzes in kan maken. Ervarings-deskundigen kunnen worden ingezet om het belang van samenwerking duidelijk te maken.

Onderzoek

Als samenwerken niet werkt, stel dan vragen:

- Is dat uit schuld, schaamte, stigma, ruzie, rouw, trots, trauma, levend verlies? Bespreek en kijk of jij een brugfunctie kan vervullen.
- Als de patiënt zegt geen netwerk te hebben, wordt vaak bedoeld dat er geen contact is met het vroegere netwerk. Onderzoek met wie er nu wel contact is. Bijvoorbeeld met een lotgenoot, een buurman, een wijkagent of een winkelier. Vraag op welke manier zij steunend kunnen zijn.
- Als een patiënt zegt langere tijd (meer dan een jaar) geen contact meer te hebben met zijn naasten, onderzoek dan of er een poging kan worden ondernomen om het beschadigde contact te herstellen.

Hoe vraag je door?

Het is belangrijk om door te vragen, om echt in gesprek te gaan. Hiervoor zijn verschillende middelen geschikt, bijvoorbeeld:

- Maak een genogram (famielieboom) en stel vragen als: wat zou je opa zeggen als hij wist dat je hier zit? Wie was je liefste familielid? Wat is de reden dat je hem of haar niet meer ziet?
- Vraag de patiënt naar symbolen die hij bij zich draagt en die verwijzen naar naasten zoals een tatoeage of ring. Of stel vragen over voorwerpen in zijn leefruimte, zoals foto's of een kledingstuk.
- Laat de patiënt met jouw steun een ecogram van zijn sociaal netwerk maken. Als er nu geen netwerk is, hoe zag deze er een poos geleden uit toen er nog wel contact was?
- Laat de patiënt een levenslijn tekenen en vertellen over zijn persoonlijke groei en de momenten van terugval in zijn leven. Vraag door!

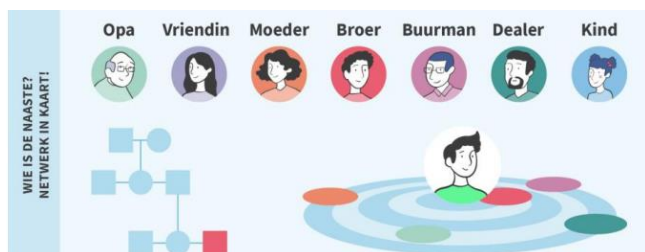
Vervolg: Werkkaart

- Laat de patiënt middels de Yucel methode een bouwwerk maken en vertellen over zijn krachten en klachten. Ga middels de krachtenmethodiek in gesprek over de rol van zijn naasten.
- Overweeg Beschermjassen en ontmoet de mens achter de patiënt. Vraag door over cultuur, afkomst en de tradities in een gezin. Stel je open op om niet vanuit Westerse normen te oordelen.

Als na verschillende pogingen blijkt dat de patiënt niet met zijn netwerk wil samenwerken, ga dan samen op zoek naar een nieuw netwerk. Kijk in de regio welke mogelijkheden er zijn, zoals:

- maatjesprojecten
- aanbod bij buurthuizen en welzijnsorganisaties
- vriendschapscontact per appgroep of internet
- datingsites en vriendschap websites (ook voor mensen met psychische problemen)
- herstelburo's
- telefooncirkels

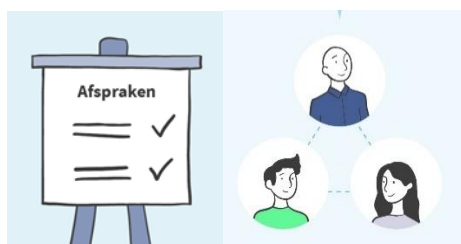
Netwerk in kaart

Door het (nieuwe) netwerk goed in kaart te brengen, worden de positieve en negatieve invloeden duidelijk. Zet in op het geven van handvatten voor versterking van de positieve kanten en bescherming voor de negatieve kanten.

Vraag altijd naar kinderen en de eventuele ouderrol van de patiënt. Raadpleeg indien nodig de zorgstandaard KOPP/KOV en in het bijzonder de werkkaart 'hoe praat je met ouders over ouderschap'.

Vorm geven aan samenwerking

Naast het zoeken naar een geschikte samenwerkingspartner is het minstens zo belangrijk om samen afspraken te maken over de vorm van de samenwerking:

- Wie heeft welke rol?
- Welke informatie wordt gedeeld en welke niet?
- Hoe informeer je elkaar over de voortgang?

Leg deze afspraken vast in het dossier, zodat deze voor iedereen helder zijn. Merk hierbij op dat naasten altijd informatie mogen delen met de professional.

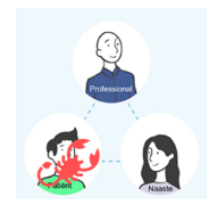
Fases van herstel

Het herstelproces is voor iedereen uniek en de samenwerking met de naasten kan per fase anders zijn. Besef en benadruk dit naar patiënt en naasten. Geef ook aan dat zowel patiënt als naaste een eigen tempo hebben. Als een patiënt nog niet klaar is voor een volgende stap, geef dan aan dat je het in een latere fase nogmaals aankaat.

Crisissituatie

Wanneer er sprake is van terugval of een crisissituatie is het betrekken van naasten voor de patiënt soms lastig. Er kan sprake zijn van angst, schaamte of aspecten van de aandoening die samenwerking in de weg staan.

Bij een crisis zijn overzicht, vooruitzicht en redelijkheid vaak ver te zoeken. Weigering tot contact met naasten is dan situatiegebonden en weerspiegelt niet noodzakelijk de duurzame mening van de patiënt. Het is daarom van belang om afspraken over samenwerken met naasten (inclusief het delen van informatie) in goede tijden te maken en deze vast te leggen. Bijvoorbeeld in een signaleringsplan of op een crisiskaart. Als dat niet lukt, kaart het dan geregeld opnieuw aan.

Belangrijke links

- Meer informatie is te vinden in de zorgstandaarden Naasten, Herstelondersteuning en KOPP KOV op ggzstandaarden.nl
- De werkkaart 'samenwerken & privacy' bij de hulpmiddelen op ggzstandaarden.nl.